

Stručni rad

NADARENI UČENICI I DIDAKTIČKE IGRE

Brigita Horvat

OŠ Markovci, Slovenija

Sažetak

Kao učiteljica u prvom i drugom razredu susrećem različite populacije učenika. Ovisno o sposobnostima učenika, mogu zapaziti tijekom godine pojedine nadarene učenike koji pokazuju natprosječne sposobnosti u različitim područjima. Proces otkrivanja nadarenih učenika u Sloveniji nije isti u sva tri razdoblja devetogodišnje osnovne škole. U prvoj trijadi provodi se samo evidentiranje, upoznavanje te mišljenje roditelja. Zadatak nas učitelja je što prije otkriti nadarene učenike i ponuditi im mogućnost dodatnih izazova, kako bi razvili svoje interese i sposobnosti. Rad s nadarenima u prvoj trijadi odvija se unutar matičnog razreda u obliku interne diferencijacije nastave, a preporučuje se samo povremeno odvajanje nadarenih učenika iz razreda. Provela sam primjer ovakve vrste razdvajanja u obliku radionice za nadarene učenike. U radu predstavljam jedan od mogućih pristupa učenju za nadarene učenike prve trijade u obliku didaktičkih igara, gdje učenici kroz razne konstrukcijske igre, društvene igre, Lego kockice, crtanje stripova i nastavkom pričanja priča razvijaju različita područja.

Ključne riječi: nadareni učenici, radionice, didaktičke igre, društvene igre

1. Uvod

Učitelji prvog razreda su zapravo prvi identifikatori nadarenih učenika na početku osnovnog obrazovanja. Svake godine imamo priliku opažati heterogene skupine učenika, koje se razlikuju i po sposobnostima učenja, jačini na područjima, emocionalnoj inteligenciji i drugim čimbenicima koji utječu na cijeli proces učenja. Nadarenim učenicima prve trijade u našoj školi omogućeno je da razviju svoje sposobnosti i vještine u okviru dodatne nastave odnosno kružoka. Jedan od zanimljivih pristupa radu s nadarenim učenicima je korištenje didaktičkih igara u dodatnoj nastavi. U nastavku rada definirat ću karakteristike i proces otkrivanja i identificiranja nadarenih učenika u trijadi te poseban naglasak staviti ću na primjere didaktičkog pristupa za nadarene učenike kroz didaktičke igre koje su izradili sami.

2. Karakteristike nadarenih učenika

Nadareni učenici također imaju određene osobine osobnosti koje ne nalazimo kod drugih učenika ili su izraženije kod nadarenih učenika. Nadareni učenici nisu homogena skupina, ali se također mogu razlikovati unutar svake pojedinačne skupine.

Osobine koje nalazimo kod nadarenih učenika odnose se na različita područja:

- mentalno-kognitivno područje: razvijeno divergentno razmišljanje, razvijeno logičko razmišljanje, neobična mašta, točnost opažanja, dobro pamćenje, smisao za humor;
- područje učenja i produktivnosti: široka perspektiva, visok učinak učenja, bogat vokabular, brzo čitanje, vještina u jednoj od umjetničkih aktivnosti, motoričke vještine i izdržljivost;
- motivacija: visoke težnje i potrebe za postizanjem izvrsnosti, znatiželja, raznolikost i snažno izraženi interesi, ustrajnost u rješavanju zadataka, visoka motivacija produktivnosti, uživanje u postignućima;
- socijalno i emocionalno područje: nekonformizam, snažno razvijen osjećaj pravde, neovisnosti i samostalnosti, sposobnost vođenja i utjecaja na druge, izrazit osjećaj organizacije, empatija [1].

U postupku otkrivanja nadarenih učenika sudjeluju učitelji, školska savjetodavna služba, roditelji i, prema potrebi, vanjski stručnjaci. Radna skupina za pripremu Koncepta otkrivanja i rada s nadarenim učenicima u devetogodišnjoj osnovnoj školi u Sloveniji razvila je model otkrivanja nadarenih učenika, koji bi se trebao odvijati u tri faze: evidentiranje, identifikacija, upoznavanje i mišljenja roditelja [4]. U prvoj se trijadi provode samo prva i treća faza postupka. Rad za nadarene učenike u prvoj trijadi odvija se unutar matičnog razreda u obliku interne diferencijacije nastave. S obzirom na gore navedene starosne dobi, preporučuje se samo povremeno odvajanje nadarenih učenika iz razreda.

3. Rad s nadarenim učenicima

Rad s nadarenim učenicima temelji se na sljedećim osnovnim načelima: širenju i produblivanju osnovnog znanja, bržem napretku u procesu učenja, razvijanju kreativnosti, korištenju viših oblika učenja, korištenju kolaborativnih oblika učenja, uvažavanju posebnih sposobnosti i jakih interesa, uvažavanju individualnosti, promicanju neovisnosti i odgovornosti, vođenju brige o integriranom razvoju osobnosti, diversifikaciji ponude i omogućavanju učenicima da slobodno biraju, provođenju mentorskih odnosa između učenika i učitelja ili drugih pružatelja usluga, osiguravanju da su nadareni učenici primjereno prihvaćeni u svojoj učionici i školskom okruženju, stvaranje prilika za povremeno druženje prema njihovim specifičnim potrebama i interesima. Radna skupina za pripremu koncepta rada s nadarenima predložila je 1999. godine sljedeće oblike i aktivnosti za prvu trijadu: internu diferencijaciju, individualne zadatke, kooperativno učenje i grupni rad, posebne domaće zadatke, dane aktivnosti, interesne aktivnosti, brže napredovanje, dodatnu nastavu [4].

4. Didaktičke igre kao primjer pristupa učenju za nadarene učenike

Didaktičke igre definiraju se kao »igre sa specifičnim ciljem i zadatkom u kojima se biraju, organiziraju i usmjeravaju pravila i sadržaji kako bi se potaknule određene aktivnosti kod djece koje pomažu u razvoju sposobnosti i učenju [3]. To je učinkovit način obrazovanja, privlači pažnju učenika, motivira ih da se uključe u aktivnosti i ima visok obrazovni učinak, što se ogleda i u održivosti znanja [1]. Ovisno o ciljevima i namjeni didaktičkih igara, njihovo korištenje posebno je

pogodno za darovite učenike. U nastavku predstavljamo šest primjera didaktičkih igara za darovite učenike, koje smo koristili u konkretnoj skupini darovitih učenika prve trijade. Sve didaktičke igre izradili su sami učenici.

4.1. Didaktička igra: Čovječe ne ljuti se

Trebamo: igralište sa sličicama različitih predmeta, kocku za igru, 4 figure.

Tijek igre: Igra je namijenjena za 2 do 4 igrača. Igra se slično kao igra Čovječe ne ljuti se. Počinje se s igračem koji dobije najviše točkica na kocki. Učenici bacaju kockicu i putuju kroz polja koliko točkica ima na kocki. Na mjestu gdje se zaustave, imenuju predmet na slici i odrede: duge - kratke riječi, s pljeskanjem prebrojavaju slogove, prvi glas, posljednji glas, broj glasova, odrede sve glasove ili izgovore rečenicu. Navedeno ovisi o pravilima koja odredimo ili ih sami odrede. Ako učenik točno odgovori, ostaje na polju ako je odgovor netočan, vraća se onoliko polja koliko je točaka bacio posljednji put. Prvi koji stigne do cilja pobjeđuje.

Slika 1: Učenici se izrađuju igru Čovječe ne ljuti se.

4.2. Didaktička igra: Čovječe ne ljuti se s dodatnim pravilima

Potrebno nam je: Podloga za igru Čovječe ne ljuti se (1. didaktička igra) i list s dodatnim uputama

Mnoge didaktičke igre za nadarene učenike izrađujemo u dodatnoj nastavi u okviru raznih radionica za nadarene učenike prve trijade. Primjer stvaranja nove didaktičke igre je korištenje istih polja za igranje kao što je prikazano u prethodnoj didaktičkoj igri, samo s dodatnim uputama. Učenici u grupama, za svaku sličicu

koja se nalazi na polju, definiraju uputu koja određuje što učenik mora učiniti ako se zaustavi na ovoj sličici (napraviti pet čučnjeva, otići do ploče četveronoške, reći sadržaj svoje omiljene bajke, izračunati račun...).

Tijek igre: Igra je namijenjena za 2 do 4 igrača. Igra se slično kao igra Čovječe ne ljuti se Počinje se s igračem koji na startu dobije najviše točkica na kocki. Učenik baca kockicu i putuje kroz polja koliko ima točkica na kocki. Na mjestu gdje se zaustavlja, imenuje predmet, pročita uputu i izvrši je. Ako učenik razumije i ispravno izvrši uputu, ostaje na polju, ako je izvršenje netočno, vraća se onoliko polja koliko je točaka bacio posljednji put. Prvi koji stigne do cilja pobjeđuje.

Slika 2 i 3: Igra Čovječe ne ljuti se s dodatnim uputama.

4.3. Didaktička igra: tombola

Trebaju nam ploče za igru, karton kartice.

U dodatnoj nastavi, napravili smo ploče za igru sa šest mjesta na njima. Na jednom mjestu je već nacrtan predmet, a ostalih pet mjesta su prazna. Napravili smo i kartice veličine praznih prostora na kojima su učenici nacrtali različite predmete.

Tijek igre: U igri može sudjelovati od 2 učenika do onoliko koliko ima ploča za igru. U igri, učenici traže kartice s istim prvim glasom kao na njihovoj površini igre. Svaki učenik dobiva ploču s različitim predmetom nacrtanim na njoj. Kartice su složene na hrpu i okrenute sa sličicama prema dolje. Svaki učenik izvlači jednu

karticu zaredom. Ako izvuče karticu s istim prvim glasom kao što je sličica na njegovoj ploči, stavi je na nju. Ako dobivena sličica nije istog prvog glasa, vraća karticu ispod hrpe. Onda igru nastavlja suigrač. Tko prvi osvoji tombolu - pokrije ploču s pet karata i pobjeđuje.

Dodatni zadaci

Kao dodatni zadatak za učenike je na primjer zadatak pronaći posljednji glas predmeta na sličicama, odrediti duljinu riječi, izbrojati slogove. Učenici sami određuju pravila igre, a određuju i zadatke. Zadicima smo također dodali točkastu kockicu. Zadatak učenika je da svaki baca kockicu dva puta. Poljima na ploči za igranje odredimo brojeve od 1 do 6. Ovisno o tome koliko točaka baci mora predmet na dobivenom polju imenovati i od oba predmeta izmisliti priču i zapisati u bilježnicu.

4.4. Učenje s pokretom

Učenici se tijekom dodatne nastave vole igrati u sportskoj dvorani. Učenje s pokretom korisno je i kao pristup učenju matematičkog i gramatičkog sadržaja. Primjer učenja kroz pokret kao pripremu za pisanje ilustriraju brojne igre pisanja koje se također mogu stvoriti pokretom. Slova učenici mogu prikazati cijelim tijelom, pojedinačnim dijelovima tijela ili u grupi. Grupe također mogu formirati riječi. Učenici također mogu svojim tijelom ilustrirati matematičke pojmove. Mogu predstaviti brojeve, računske operacije, geometrijske oblike i druge matematičke probleme.

4.5. Didaktička igra: crveno ili zeleno

Trebamo: niz brojčanih oznaka zelene i crvene kartice s brojevima

Tijek igre: Crtamo brojevni niz od deset ili dvadeset kvadrata na podu u dvorani ili na vanjskom terenu i numeriramo. Dajem zelenu i crvenu karticu svakom učeniku. Svaki učenik prvo pogleda broj na zelenoj kartici i trči do polja na brojevnom nizu označenog s ovim brojem. Zatim pogleda crveni karton i skoči na odgovarajuće polje. U odgovarajućem polju kaže račun i izračuna ga. Kada učenici skaču naprijed po brojnemu nizu, kažu račun zbrajanja, ali također mogu skočiti unatrag i reći račun oduzimanja. Nakon što upoznaju igru, mogu crtati brojevni niz po grupama i pripremati zelene i crvene kartice s brojevima i samostalno igrati igru u grupama.

4.6. Društvena igra: slika

Tijek igre: Dijelim učenike u četiri grupe. Svaka grupa mora formirati dvije slike iz jedne poznate bajke. Učenici imaju vremena dogovoriti se o tome koju bajku treba prikazati, podijeliti uloge i vježbati. Slika mora biti prikazana bez pokreta i riječi. Oni trebaju izraziti svoje emocije kroz mimikriju lica i govor tijela. Svaka grupa predstavlja slike, dok ostale grupe određuju koju poznatu bajku slike predstavljaju. Grupa koja pogodi najviše slika pobjeđuje.

5. Zaključak

Učitelji prve trijade nastoje nadarenim učenicima omogućiti razvoj sposobnosti, znanja i interesa. U našoj školi o njima smo vodili brigu u okviru dodatne nastava ili kružoka, gdje poseban naglasak stavljamo na didaktičke igre. Didaktičke igre primjer su pristupa učenju koji na skriven način jača sposobnosti učenika i potiče učenje. U radu ističem samo neke didaktičke igre koje stvaramo ili prilagođavamo u dodatnoj nastavi za nadarene učenike. Ovim didaktičkim igrama utjecali smo na aktivnost učenika, kako mentalno tako i kinestetski; poticali ih na zajedničko učenje i timski rad; implementirali korištenje već stečenih znanja u praksi; utjecali na njihovu sposobnost rješavanja različitih problemskih situacija; istraživali i osposobljavali nove načine ponašanja i sl. Didaktičke igre pozitivno utječu na nadarene učenike u našim razredima prve trijade i omogućuju im da postignu višu razinu znanja u određenim područjima, a istovremeno opuštena atmosfera ih potiču na nastavak učenja i zanimanja.

6. Literatura

- [1.] Kukanja Gabrijelčič, M. (2015). *Nadareni i nadareni učenici, između misije i odgovornosti*. Koper Sveučilište u Primorskoj, Znanstveno-istraživački centar, Izdavačka kuća Sveučilišta Annales.
- [2.] Moravec B., Kolbl, M. (2015). *Uz didaktičke igre isprepletana nastava - radionica*. 3. konferencija nastavnika prirodnih predmeta. Ljubljana Institut za obrazovanje Republike Slovenije. Dostupno <https://www.zrss.si/naravoslovje2015/files/petek-delavnice/Z-didacticnimi-igrami-prepleten-pouk.pdf> (preuzeto, 22. 10. 2020.)
- [3.] Pečjak, S. (2009). *Iskoristimo igru da razvijemo komunikacijske vještine učenika*. Ljubljana Zavod Republike Slovenije za školstvo.
- [4.] Žagar, D., Artač, J., Bezič, T., Nagy, M., Purgaj, S. (1999). *Koncept: Otkrivanje i rad s nadarenim učenicima u devetogodišnjoj osnovnoj školi*. Ljubljana Ministarstvo prosvjete i sporta. Dostupno na http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/devetletka/pro_gram_drugo/Odkrivanje_in_delo_z_nadarjenimi_ucenci.pdf (preuzeto, 22. 10. 2020.)